

Militantismus Indoevropanů

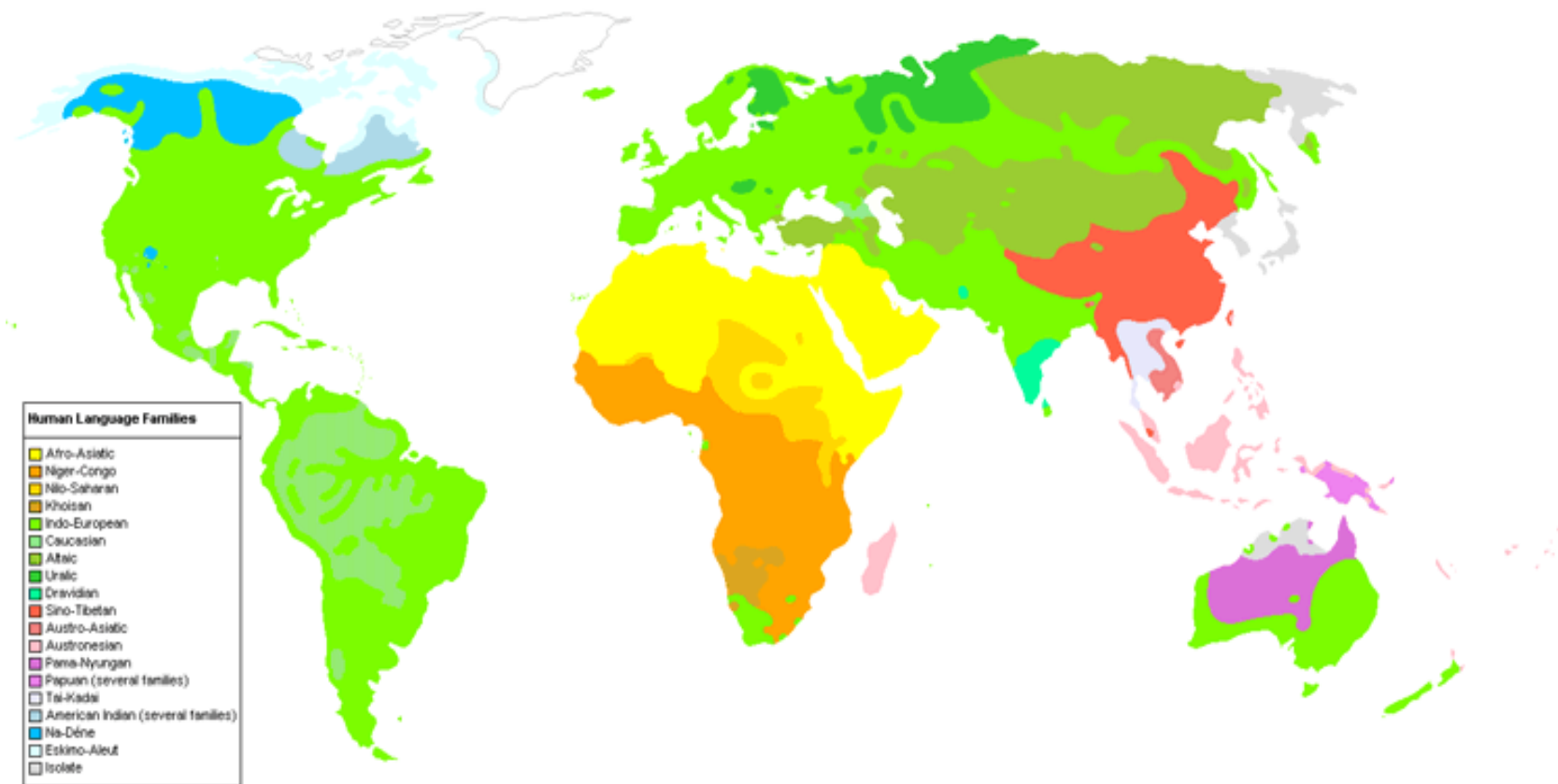
a jeho kontinuita

v předkřesťanských kulturách Germánů

RLB405 Náboženství a násilí

Jan Reichstätter

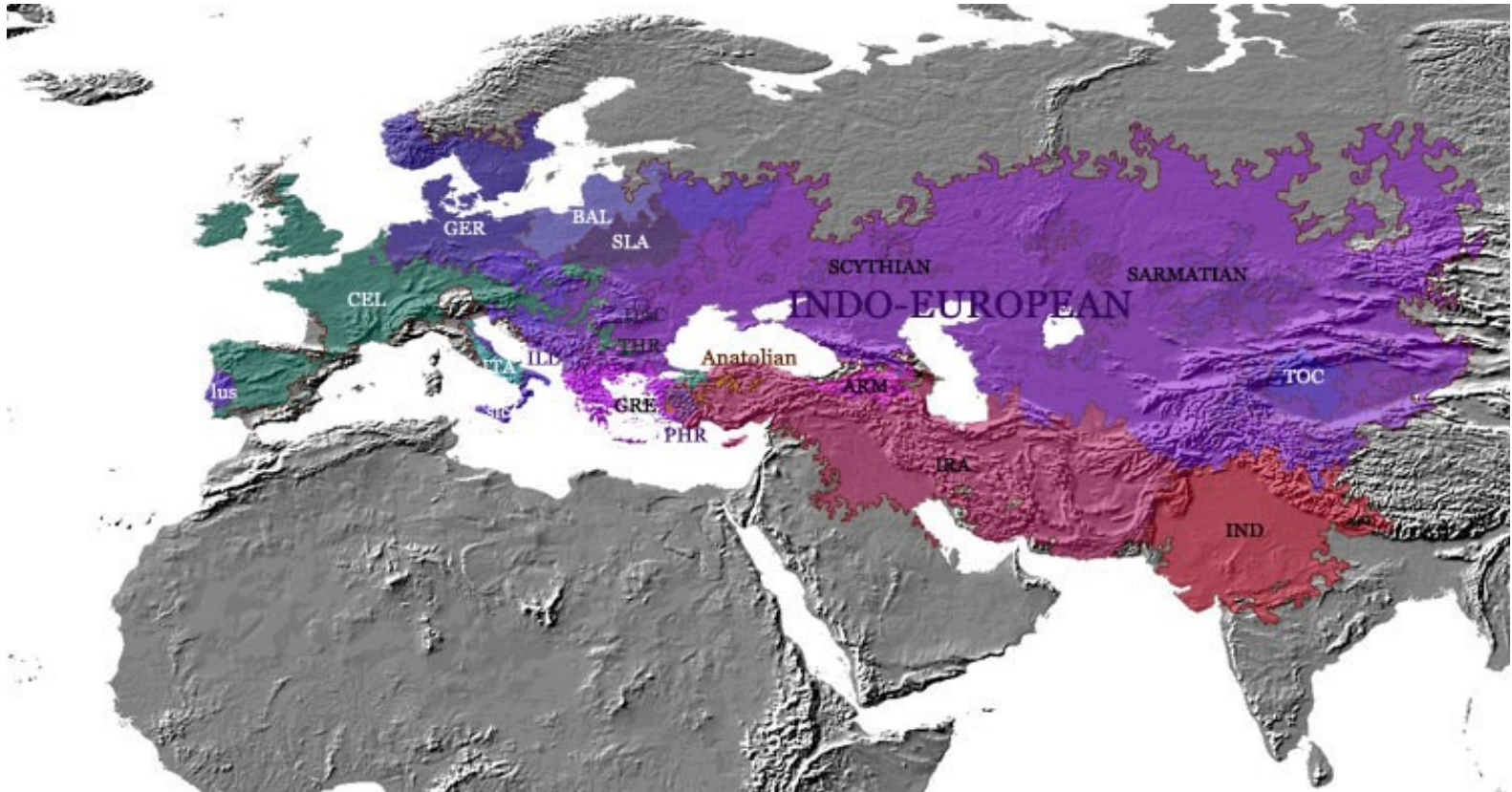
Indoevropané (jazyková geografie)

Indoevropské jazyky - nejrozšířenější jazyková rodina světa

- 3 000 000 000 000 rodilých mluvčích
- 1 000 000 000 000 < druhý jazyk

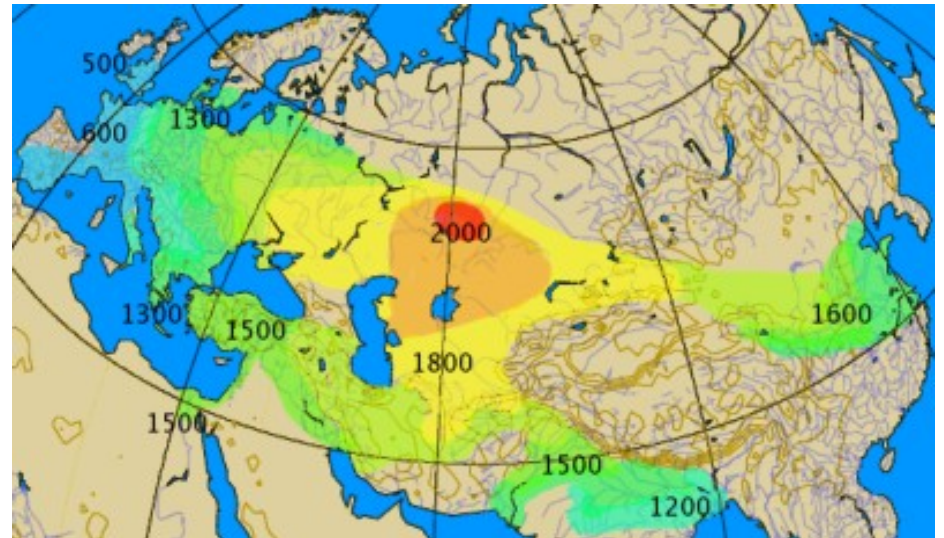
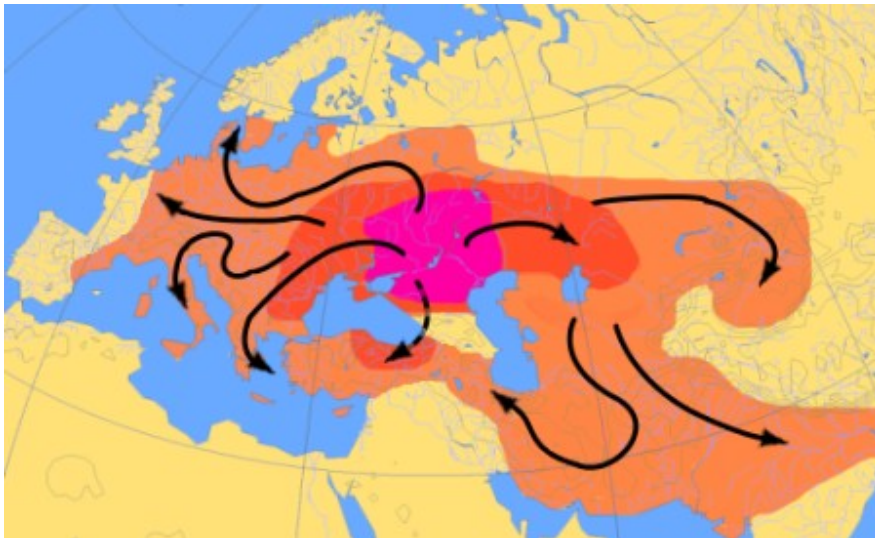
Indoevropané (přibližná jazyková geografie ca. 200 př.n.l.)

Kultura Indoevropanů

dle dominantní teorie (Marija Gimbutasová - James Mallory – David Anthony):

- polokočovní chovatelé dobytka a koní z východoevropských stepí (Ukrajina – J Rusko - Kazachstán);
- v eneolitu a době bronzové (4500-1000 př.n.l.) šíření na úkor civilizací Evropy a Asie;

Vlevo: Přibližné šíření IE kultur ze stepí V Evropy (4300 př.n.l. - 2500 př.n.l. - 1000 př.n.l.)

Vpravo: Přibližné šíření 2-kolového válečného vozu s loukoťovými koly (2000-500 př.n.l.)

Kultura Indoevropanů

dle dominantní teorie (Marija Gimbutasová - James Mallory – David Anthony):

- archeologické znaky IE civilizace v eneolitu a době bronzové:

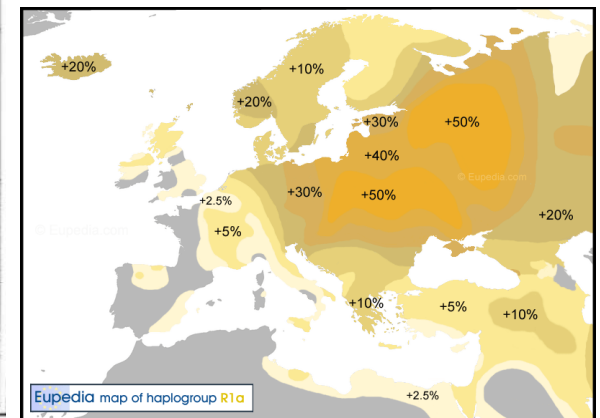
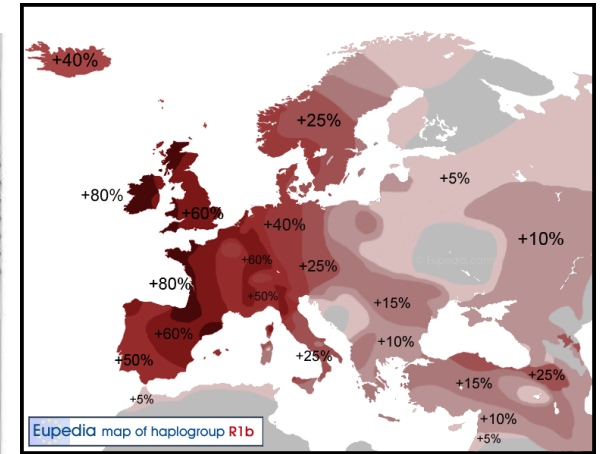
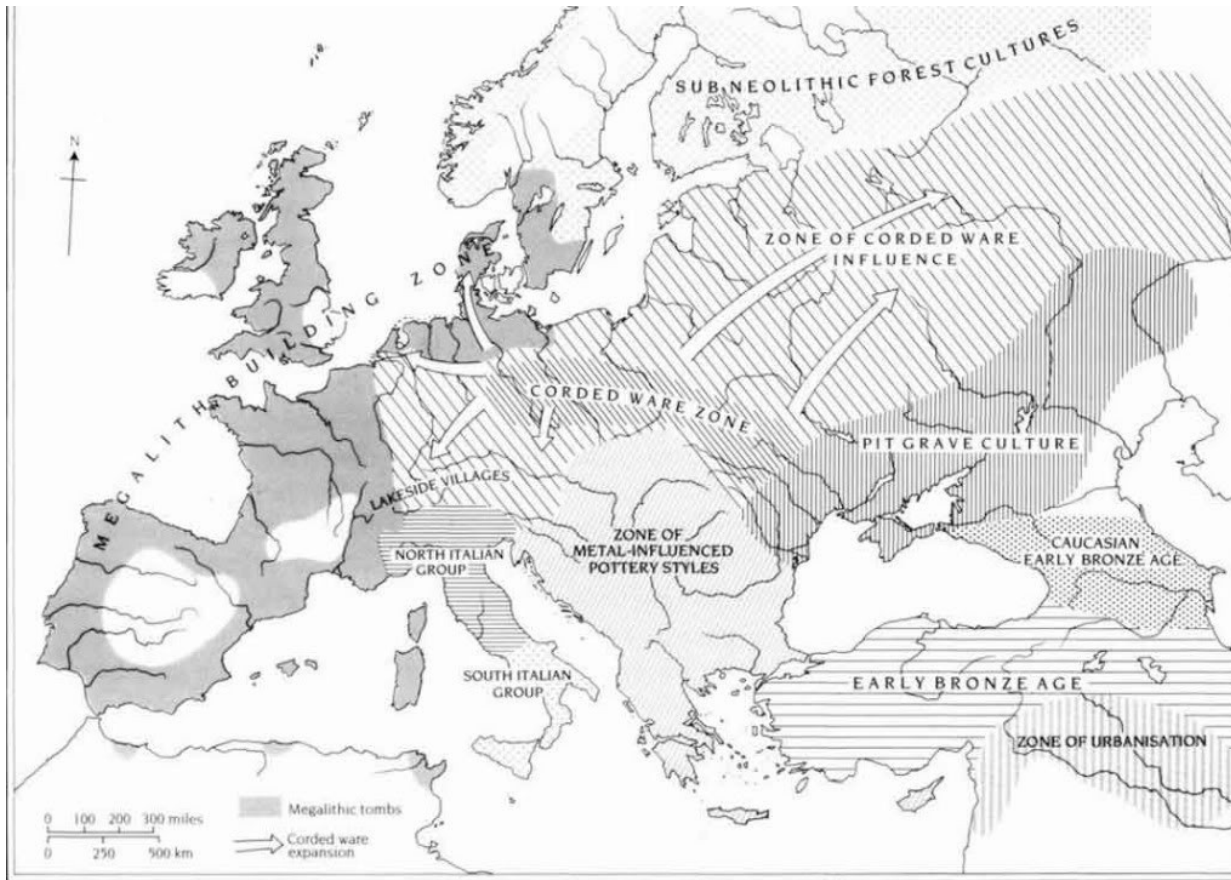
- pohřební mohyly („kurgany“ – z turkických jazyků)

- koně a vozy

- sekeromlaty

„Kentaur unášející nymfu“ – Laurent Marqueste (1892)

Archeologické okruhy eneolitu a populační genetika

Vlevo: Mapa archeologických areálů v období eneolitu
Vpravo: Současná distribuce genetických Y-haploskupin R1b (nahore) a R1a (dole)

Archeologie pozdního eneolitu (3000-2000 př.n.l.)

Typ šňůrové keramiky a kamenných sekeromlatů

Typ měděných dýk a zvoncovitých pohárů

Proměny a kontinuita?

Nahoře: Typ šňůrové keramiky a kamenných sekeromlatů (Estonsko); skalní rytiny (Švédsko)

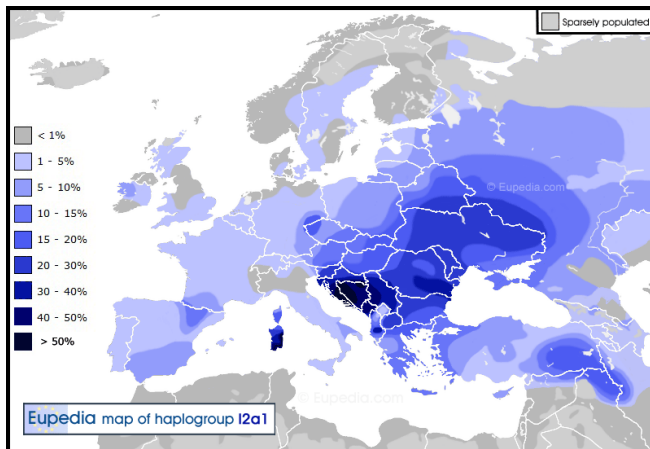
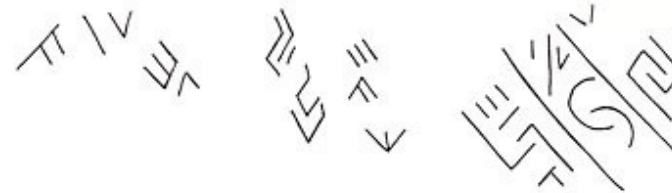
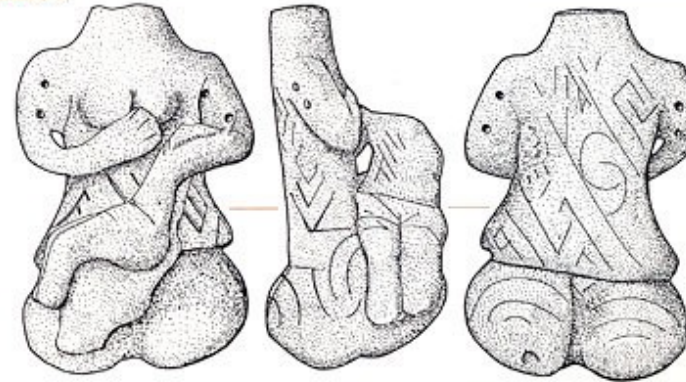
Dole: Pivní kultura (Bavorsko); člen motorkářského gangu (USA); příslušníci speciálních sil armády USA

Neolitická Evropa (7000-3500 př.n.l.)

FIGURE 8-3

Vlevo nahoře: Přibližné vymezení neolitické civilizace „Staré Evropy“ (dle M. Gimbutasové) Vpravo nahoře: Torzo ženské sošky s dítětem z neolitického Balkánu
Vlevo dole: Distribuce genetické Y-haploskupiny I2 Vpravo dole: Rituální keramika - Cucuteni-Trypilská kultura, Rumunsko

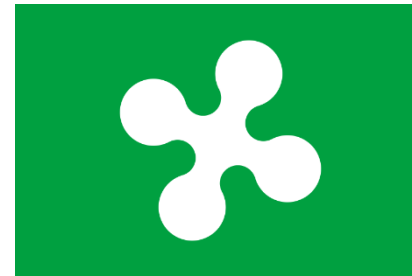
Střet ideologií (pre-IE vs. IE)?

- **teologie:** terestrická a vodní X astrální a solární sféra
- **panteon:** polyfunkční bohyně + hadí partner X triády bohů + manželky
- **mytologie bohyně:** aktivní-tvoření X pasivní-krása
- **mytologie hada:** had demiurg X nepřítel
- **kosmologie:** svět mrtvých na západě X v podsvětí
- **tanatologie:** regenerace X pasivní kontinuita
- **architektura hrobů:** vejčité půdorysy + megalitické hrobky X mohyly
- **pohřební rituály:** bez obětí X oběti

Symbols – proměny a kontinuita

Val Camonica (severovýchodní Lombardie)

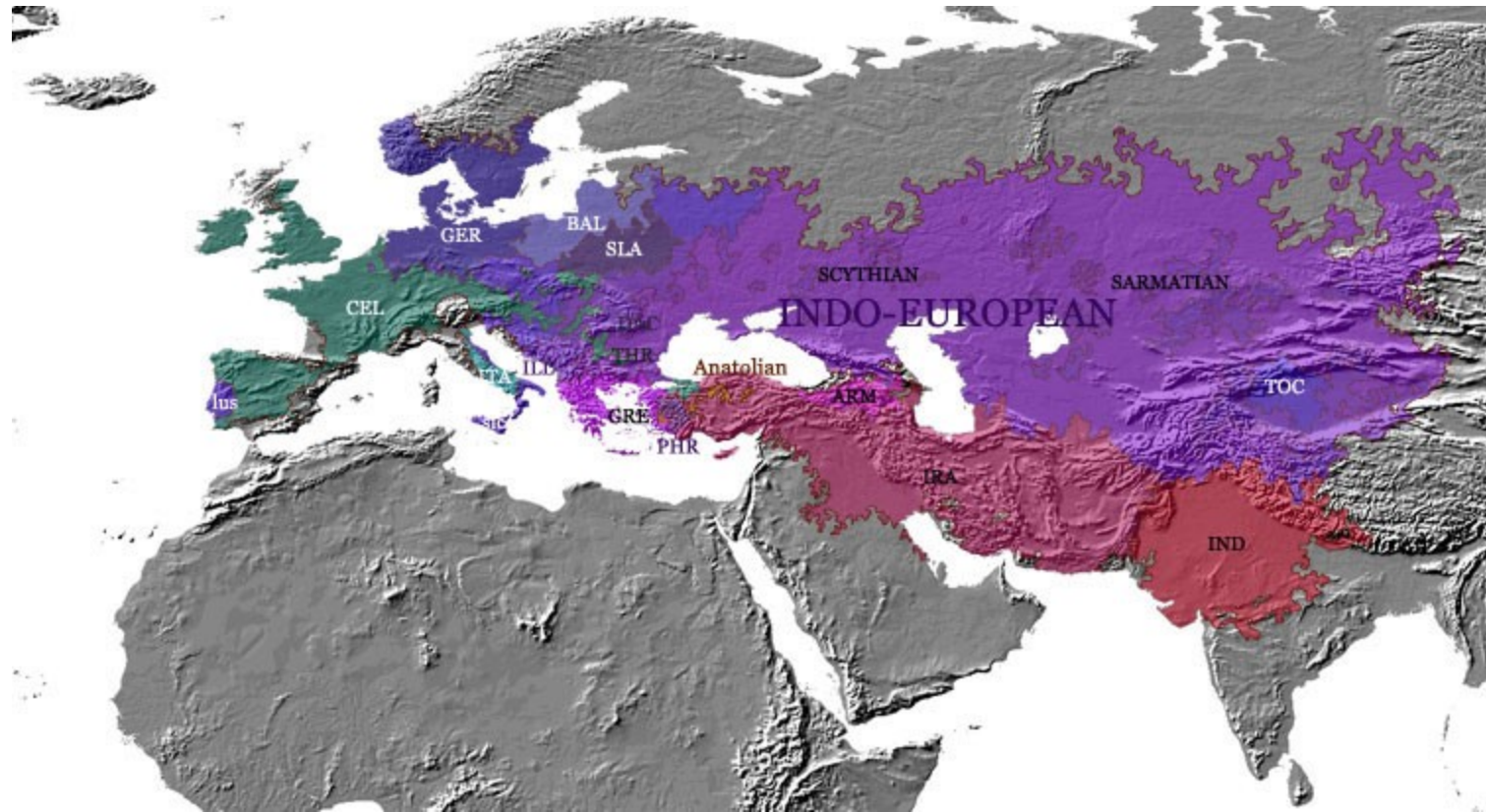

Val Camonica - skalní rytiny (paleolit-novověk)

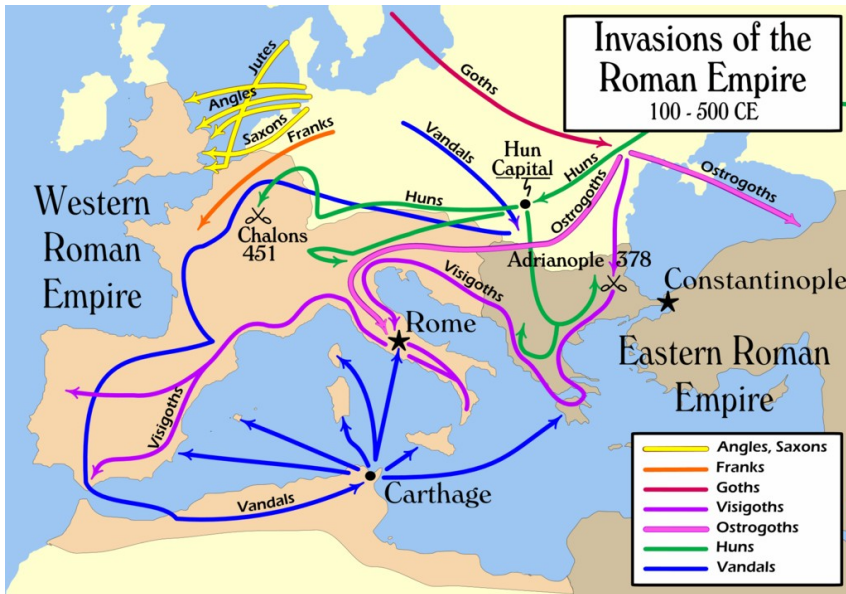
SYNCHRONIC TABLE OF HIGHER ALPINE CONCENTRATIONS										OF RUPESTRIAN ART																													
Archaeological period	Parallel culture	Years	Symbols					Zoomorphic figures					Anthropomorphic figures					Weapons - Tools					Structures					Petro-Stationary and Megalithic Stationary					Secondary manifestation						
			LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A	LMB	A.O.V.A	VCVT	M.B/TN A.Ag	V.I.A		
Recent Age		2000																																					
Middle Age		1500																																					
Roma		1000																																					
Iron Age	La Tène	500																																					
	Golasecca																																						
	Hallstatt																																						
	Altsina																																						
Bronze Age	Terramare	1500																																					
	Fields of urns																																						
	Pobassa	2000																																					
Copper Age	Bell-form	2500																																					
	Remedello	3000																																					
Neolithics	"Becca Quadra" vases	4000																																					
	Chassay - Lagozza	4500																																					
Mesolithics	Imprinted ceramics	5000																																					
Paleolithics		15000																																					

Chronologická tabulka užitých symbolů ze skalních rytin v jižních Alpách (podle Ausilia Priuliho, 2002)

Etnografie protohistorické Evropy (ca. 200 př.n.l.)

Expanze Germánů (300-1000)

Expanze kontinentálních Germánů (300-600)

Expanze severních Germánů (800-1000)

Gaius Julius Caesar (100-44 př.n.l.)

- „Celý jejich život – to je horlivý lov a vojenský výcvik. Odmala zvykají útrapám a hledí si otužování (*BG VI,21*).“
- „Kdo zůstanou nejdéle panici, požívají mezi svými nejchvalnější pověsti. Neboť panictví – soudí Germáni – podporuje mohutný růst, zvyšuje síly a tuží svalstvo (*BG VI,21*).“
- „[N]ikdo u nich nemá natrvalo ve vlastnictví výměru orné půdy ani není majitelem pozemků (...); aby z návyku trvalého usedlíka nevyměnili válečný zápal za sedlačení (*BG VI,22*).“

Archeologická rekonstrukce vzhledu germánského páru z rýnsko-dunajské oblasti kolem přelomu letopočtu

Gaius Julius Caesar (100-44 př.n.l.)

- „Pro kmen je zvláště velikou ctí, zpusťoší-li pohraniční území a má-li tak kolem sebe co nejširší pás hotové pouště (BG VI,23).“
- „Loupežné nájezdy nepokládají za nic nečestného, pokud se konají mimo území vlastního kmene. Ba naopak s chloubou prohlašují, že je podnikají, aby se mládež cvičila a aby učinila přítrž zahálčivé jejich nečinnosti (BG VI,23).“

Vojenský sněm Germánů na tzv. Sloupu Marka Aurelia (asi) z 2. století n.l.

Publius Cornelius Tacitus (56-ca.120)

- „Víc práce by dalo přemluvit Germány, aby obdělávali půdu a čekali na sklizeň, než aby vyzývali nepřítele k boji a sklízeli zranění. V jejich očích je lenost a zbabělost dobývat v potu tváře, k čemu si můžeš dopomoci krví (*Ger 14*).“
- „Jestliže rodná obec malátní dlouhým mírem a nečinností, odchází mnoho urozených mladíků na svou pěst k národům, které v té chvíli vedou nějakou válku, protože Germánům je klidný život nepříjemný, dále nebezpečí poskytuje více možností, jak se zaskví, a konečně velkou družinu není možno vydržovat jinak než násilím a válkou (*Ger 14*).“

Tzv. truchlící barbarka – římská mramorová socha z 2. století n.l.

Publius Cornelius Tacitus (56-ca.120)

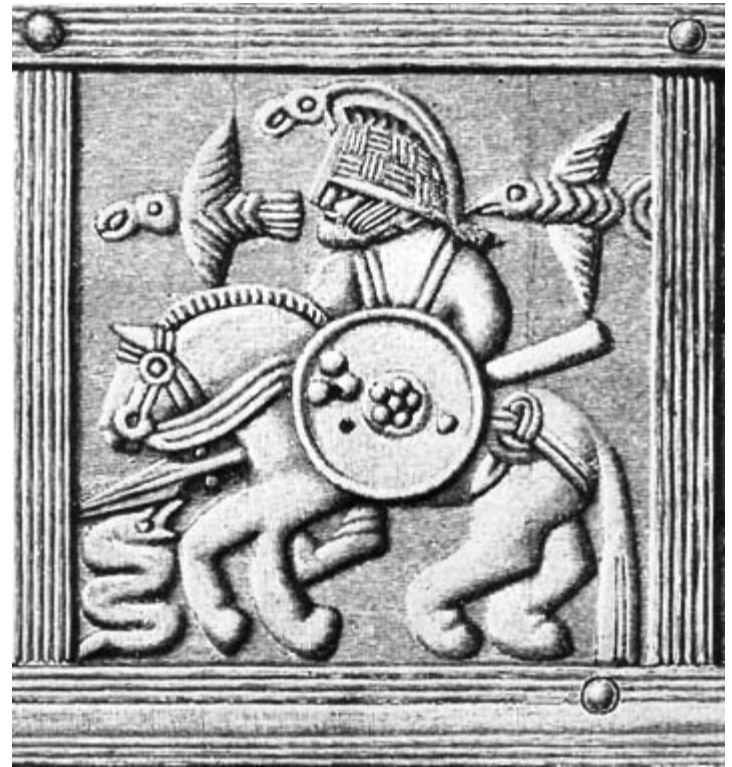
- „Jakmile dospějí, nechávají si [příslušníci Chattů a občas i jiní Germáni] růst vlasy a vousy a vzdávají se této podoby tváře (...) až když zabijí nepřítele. Teprve nad zkrvaveným nepřítelem a ukořistěnými zbraněmi odhalí čelo a tvrdí, že teprve tenkrát splatili cenu za své narození a jsou hodni vlasti a otců (*Ger 31*).“
- Velmi mnohým Chattům [tj. Germánům v oblasti Hesenska] se tento vzhled líbí, někteří takto poznamenání už šedivějí a ukazují se tak nepřátelům i svým. Jim přísluší začínat všechny bitvy, oni jsou vždy v první řadě, a ta vyhlíží strašlivě; ani v době míru se však nezjemňuje výraz jejich tváře k přátelštějšímu pohledu. Nikdo z nich nemá dům ani pole a o nic se nestará. Ke komu přijdou, tam dostanou najíst, cizím plýtvají, svým pohrdají, až je bezkrevné stáří učiní neschopným snášet tak tvrdý život hrdiny (*Ger 31*).“

Germánský bojovník (bronzová figurka z 2. století n.l.)

Publius Cornelius Tacitus (56-ca.120)

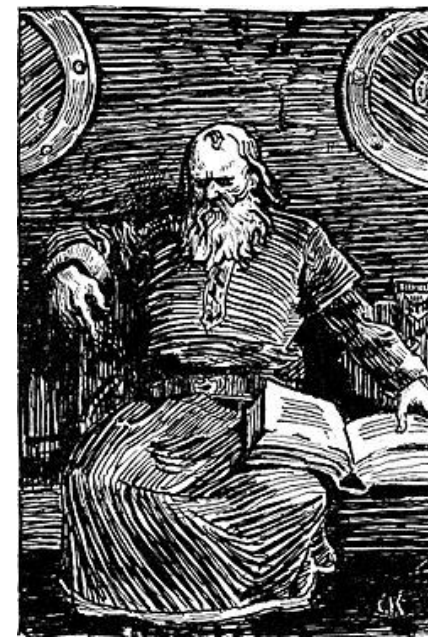
- „Krále si vybírají podle urozenosti, velitele podle statečnosti. Avšak nikdo nemá právo odsoudit k smrti nebo uvěznit, ba ani tělesně potrestat, kromě kněží, (...) jako by to nařizoval bůh, který podle jejich víry stojí po boku bojovníků. Proto také nosí do bitvy sošky zvířat a symboly, které vezmou z posvátných hájů (*Ger 7*).“
- „Z bohů ctí nejvíce Merkuria a považují za bohulibé přinášet mu o určitých svátcích i lidské oběti (*Ger 9*).“

Plát přilby z Vendelu (Švédsko, asi 7. století)

Prozaická (Snorriho) Edda

- Snorri Sturluson (1179-1241)
- vznik kolem roku 1220
- Ymi – Audhumla (první bytosti kosmu)
- Búri (první „muž“)
- Ódin – Vili – Vé (první „bohové“)
- Ásové (Ódin – Tór - Týr)
- Vanové (Frey – Freyja – Njörd)
- Tursové (Ymiho „zlí“ potomci)
- Lokiho děti (Hel – Fenri - Midgardsorm)

Nahoře: Snorri Sturluson (představa 19. století)

Dole: Titulní strana islandského manuskriptu z 18. století

Ódin (Óðinn)

Sága o Ynglinzích:

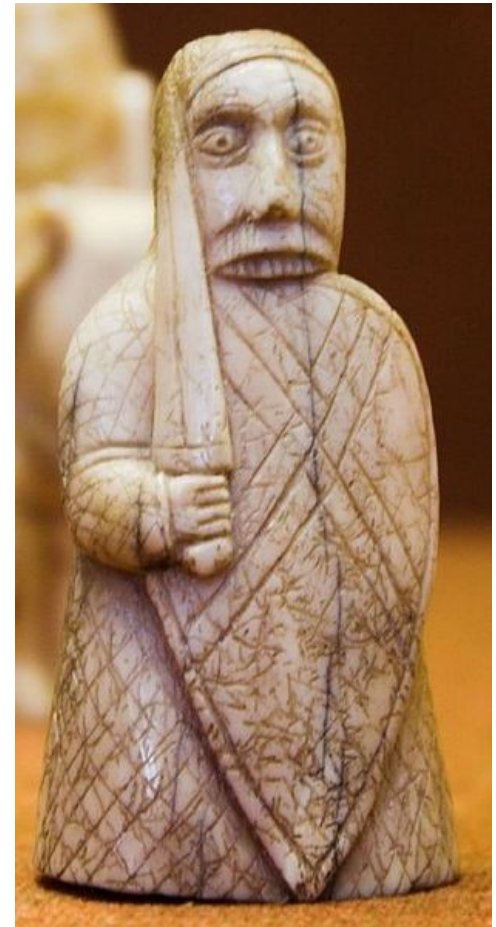
- Ódin = vládce Ásgardu v Ásii
- „Když dlel mezi svými přáteli, měl tak krásné vzezření, že se všem srdce smálo. Byl-li však na válečném tažení, jímal z něj nepřátele hrůza. (...) Ódin dokázal způsobit, že jeho nepřátelé v bitvě oslepli či ohluchli nebo byli ochromeni hrůzou, takže jejich zbraně sekala asi tolik co košťata (*Yngl 6*).“

Ódin – ilustrace Ólafura Brynjólfssona z opisu *Eddy* z 18. století

Ódin (Óðinn)

- „Ódin znal umění, jenž přináší největší moc, a sám je provozoval. Nazývá se čarodějnictví a jeho pomocí mohl předpovídat osudy lidí a budoucí události, ba přivodit člověku smrt, neštěstí nebo nemoc, či ho zbavit rozumu a síly a dát je někomu jinému. (...) A on naučil mnohému z tohoto umění své obětní kněze a ti se mu pak moudrostí a kouzelnou mocí nejvíce vyrovnali. Avšak i mnozí jiní se lecčemu přiučili, a tak se kouzelnictví rozšířilo na všechny strany a dlouho se uchovávalo (*Yngl 7*).“
- „Jeho muži (...) bojovali bez brnění a byli vzteklí jako psi a vlci. Zahryzávali se do štítů a měli medvědí a býčí sílu. Pobili hladce celý voj nepřátel, kdežto jim neublížil oheň ani železo. Říká se jim berserkové (*Yngl 7*).“

Šachová figurka z ostrova Lewis (asi 12. století)

Ódin (Óðinn)

Gylfiho oblouzení:

- „Ódin je nazýván Praotcem, ježto je otcem všech bohů. Nazývá se též Otcem padlých, protože jeho vyvolení syny jsou všichni ti, kdo padnou na bojišti. Těm poskytuje obydlí ve Valhale (...) a oni se pak nazývají *einherjové* (*Gylf 20*).
- „Každý den, když se [*einherjové*] odějí, vezmou svoji zbroj a odeberou se na nádvoří a tam bojují a druh druhu poráží. To je jejich zábava. A když se schýlí k snídani, odejdou opět do Valhaly a zasednou k pití (*Gylf 41*).“
- „Sám [Ódin] nepotřebuje žádné jídlo. Víno je mu nápojem i pokrmem... (*Gylf 38*)“
- [Ódinův kůň] Sleipni „má osmero nohou a je to ten nejlepší kůň, jakého bozi a lidé znají (*Gylf 42*).“
- Magický oštěp Gungni, zhotovený *tverg*y (trpaslíky)

Ódin – ilustrace Ólafura Brynjólfssona z opisu *Eddy* z 18. století

Ragnarök („Úděl bohů“)

Vědmína věštba (Völuspá):

(mytologická báseň z tzv. Poetické Eddy, 13. století)

„Surt jede z jihu/
se zhoubcem stromů/
meč bohů zcizený/
blyští se v slunci/
praskají skály/
padají běsové/
muži jdou v podsvětí/
puká nebe“
(strofa 51).

„Slunce se tmí/
zem v moři tone/
do hlubin padají/
hořící hvězdy/
plameny strom/
života pohlcují/
sahá žár ohně/
k samému nebi“
(strofa 55).

„Boj zanikajících bohů“ (Kampf der untergehenden Götter) – Friedrich Wilhelm Heine (1882)